

Ενας αιώνας αλλαγών στο άρθρο 16

Του ΦΩΤΗ ΠΑΠΟΥΛΙΑ

Το ζήτημα των ιδιωτικών πανεπιστημίων δεν είναι η πρώτη φορά που απασχολεί την ελληνική κοινωνία. Συζητήθηκε πολλές φορές στο παρελθόν, σε πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες όμως εντελώς διαφορετικές.

Αλ. Πάντος

*Στο σύνταγμα του 1911, στο άρθρο 16, παράγραφο 3, προβλεπόταν ότι «επιτρέπεται εις ιδιώτας και εις νομικά πρόσωπα η ίδρυσις ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων, λειτουργούντων κατά το Σύνταγμα και τους νόμους του κράτους». Ο διαπρεπής νομικός Ν. Ν. Σαρίπολος είχε δώσει τότε την ερμηνεία ότι η συγκεκριμένη διάταξη απαγόρευε το εκπαιδευτικό μονοπώλιο του κράτους, αφού, σύμφωνα με τον επίκουρο καθηγητή του Δικαίου στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Χαρ. Ανθόπουλο, «το ιδιαίτερα φορτισμένο πολιτικό κλίμα της εποχής επέτρεπε τους αποκλεισμούς από τα δημόσια ιδρύματα καθηγητών που δεν ήταν αρεστοί στο σύστημα».

Είναι χαρακτηριστικό ότι το σημερινό Πάντειο Πανεπιστήμιο (από δωρεά του Αλ. Πάντου) θεωρήθηκε το πρώτο ιδιωτικό πανεπιστήμιο με την ευρεία έννοια του όρου.

*Η διάταξη του συντάγματος του 1911 μεταφέρθηκε αυτούσια και στα συντάγματα του

1927 και του 1952.

Και, αν κανείς αναρωτιέται γιατί δεν δημιουργήθηκαν από τότε ιδιωτικά ιδρύματα, οι απαντήσεις είναι απλές: Δεν υπήρχε η ανάγκη για «μαζική» τριτοβάθμια εκπαίδευση και οι υπάρχουσες τότε πανεπιστημιακές σχολές υπερκάλυπταν τις ανάγκες της κοινωνίας. Σχολές όπως το Πολυτεχνείο, η Ιατρική και η Νομική στελεχώνονταν από προσωπικό που είχε μετεκπαιδευθεί κυρίως στη Γερμανία.

Ν. Πλαστήρας

*Με τη λήξη του εμφύλιου πολέμου, στο άρθρο 16, παράγραφο 4, του συντάγματος του 1952, προϊόντος του «κεντρώου διαλείμματος» της κυβέρνησης Ν. Πλαστήρα, ορίζεται ότι «τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα αυτοδιοικούνται υπό την εποπτεία του κράτους, οι δε καθηγηταί τούτων είναι δημόσιοι υπάλληλοι».

Το Συμβούλιο της Επικρατείας ερμηνεύοντας τότε τη συγκεκριμένη διάταξη είχε αποφανθεί ότι αφορούσε «μόνο τα δημόσια ΑΕΙ», αφήνοντας ανοιχτή την πόρτα για τη λειτουργία των ιδιωτικών πανεπιστημίων. Όμως οι εθνικόφρονες έπρεπε να επικρατήσουν και στον τομέα της γνώσης. Ετσι, ο αποκλεισμός του καθηγητή της Νομικής Αλ. Σβώλου (που είχε διατελέσει πρόεδρος της ΠΕΕΑ στη διάρκεια της Κατοχής) και τα αλήστου μνήμης «χαρτιά κοινωνικών φρονημάτων», μετέτρεψαν τα πανεπιστήμια σε συντηρητικούς θυλάκους.

*Το 1961 ανακινήθηκε εκ νέου το ζήτημα μετά την απόφαση 2.059/1961 του ΣτΕ, που πρώτη φορά τάχθηκε υπέρ του δημόσιου χαρακτήρα της ανώτατης εκπαίδευσης.

Αφορμή ήταν η οριστική απόφαση για το κληροδότημα Πάντου, καθώς υπήρχε εμπλοκή με τη νομοθεσία περί διαθηκών ή δωρεών υπέρ κοινωφελούς σκοπού. Ετσι, λοιπόν, η Πάντειος έγινε -και νομικά- πλέον κρατικό πανεπιστήμιο.

*Η δικτατορία στο «σύνταγμα» του 1968 πέρασε τη διάταξη ότι τα πανεπιστήμια είναι «Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου».

*Στο σύνταγμα του 1975 πρώτη φορά επισημαίνεται ρητώς ότι η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από τα δημόσια νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και στο άρθρο 16, παρ. 8, αναφέρεται ότι «η σύσταση ανώτατων σχολών από ιδιώτες απαγορεύεται».

Ν. Σαρίπολος

Αλ. Σβώλος